

אור ההלכות

לקי

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קרית אונו תד 211 מיקוד: 55100

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

גליון חודש אלול
התשע"ב
גליון מס' 58

חוקי חברה איכותית

מ"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

ונידוי מהקבוצות. לקח לנו הרבה זמן להסתגל, לא כדי להיות כנוע להם, אלא כי סירבנו להיכנע בשום פנים ואופן, ובכדי לא להסתכסך עמם כי הם התנהגו כפושעים. פעם א' הלכנו לבריכה בגן השעשועים, ראש הקבוצה קבע מראש, מי שרוצה לשחות - ישלם! על אף שהבריכה היא עירונית וחופשית לכולם, אבל הוא החליט ואתה תחת מרותו. עבדות זהו דבר שמקומם, וכאן המקום לשאול, מה עשה לכאורה הקב"ה בכך שהוציא אותנו מבית עבדים והפך אותנו להיות עבדיו, מה התועלת בכך? אגואיזם אלוהי? שתלטנות אלוהית? כביכול, אלוהים רודן שמוציא את היהודים, מכניע את פרעה, מנצח במאבק האילי הזה ומעביר אותנו מאדון א' לאדון ב'. זהו לכאורה דבר מאוד מקומם. אולם טענות אלו היו נכונים אם באמת מדובר באילי אדם, ואז הערה זאת נכונה ויותר מנכונה. אבל כשאנו מדברים על א-לוהי ישראל שאין לו גוף ואין לו דמות הגוף והוא הצדק והוא החכמה, והוא המודל שלנו לחיקוי בדרכיו, כך שלהיות עבד לאלוהות של חכמה וצדק ושל מוסר ואהבה, פירושו של דבר להכניע את העבדות ליצרנו ולהיות יותר מדויקים ומכוונים למשהו ערכי "עבד מלך-מלך" מי שהוא עבד של מלך הוא כמו מלך. איננו רוצים כבוד כזה מפוקפק, אבל עבד של מלכו של עולם הוא באמת בן חורין, כי הוא באמת מלך על יצריו. ומשום כך מזהירה תורה: "לא-תעשו לךם אילים, ופסל ומצבה לא-תקמו לךם, ואתן משפיל לא תתנו בארצכם, להשתחוות עליה כי אני ה' אלהיכם". ניתן חופש לכל אדם, אבל גם לכל אדם יש את האליל העצמי והוא המסוכן, ומן הרגע ש"א"א אומר אני מאמין בזה וכו', זהו הגורם למתח גדול מאוד. אולם אם כולם מתכוונים לאלוהות בלתי אלילית, אלוהות של חכמה וצדק ומוסר אזי זוהי אחדות וחברה ערכית יהודית מוסרים אהבת ובלתי מעוותת או מושחתת.

את רעהו לא הונאה מסחרית, ולא הונאה מילולית בהעלבה או רמאות זה לזה. ואכן אם זכינו והיינו מלמדים זאת, בוודאי הדבר היה מוסיף הרבה מאוד לחוסן המוסרי והחינוכי בחברה בישראל. אמנם מודים אנו כאמור כי לא דבר פשוט היום להעביר דברים אלה, כי אלה הם חיים אידיאליים האמורים להתקיים כשהחברה מכינה את עצמה לכל המהלכים האלה. אולם הכיצד נוכל להגיע למצבים אידיאליים אלה?

לצד הציוויים האמורים, ראתה התורה לציין: "כי לי בני-ישראל, עבדים עבדי ה', אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים: אני ה' אלהיכם". התורה כאמור לעיל, מדברת על חירות, על כבוד האדם, על שוויון נגד עבדות. אך מוצאת לנכון בצורה מאוד מודגשת ובולטת על מצח כל אחד "כי לי בני ישראל עבדים עבדי ה' הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם". וזאת למה? נזכרתי בדוגמת עבדות בין בני נוער. בשנות ילדותי, אבי מורי ז"ל ואימי שתל"א עברו דירה לאזור רמת גן - רמת עמידר. הגעתי לבית הספר היסודי אני ואחי, גילינו משהו מאוד מוזר לרוחנו. בביה"ס היו קבוצות של ילדים ולכל א' מהן ראש קבוצה נער או ילד צוציק בולט שבכולם בתכסיסנות משדר חוזק חוסן עם ערמומיות שהיה רודה בהן ללא רחם, פשוט כולם היו לו לעבדים נרצעים. אוי למי שהפר את דבריו. אני ואחי שלא הורגלנו למציאות זו באזור השרון, משם באנו לאזור עירוני ברמת גן, כאשר נתקלנו בתופעה זו, פשוט סירבנו להישמע לרודן כזה וחטפנו מכות

במשפט התורה ישנן מצוות מיוחדות במינן, נדירות אשר לא מצויות בשיטות משפט רבות אם בכלל. אותן מצוות מתארות איזה שהם חיים אידיאליים, כדוגמת מצוות השמיטה: "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך... ובשנה השביעית שבת שבתון...". כמו שיש שבת בראשית, כך יש שבת לארץ, כאילו יש שבת לאדם ויש לארץ והיא שנת השבע. שנה שבה פוסקים מעבודות חקלאיות שממנתן בעשיית רווחים, ומותרים רק בעבודות קיומיות לשמר שהצמיחה לא תיהרס. ובשנת היובל יש לה משמעות עוד יותר גדולה: א. במידה וישנם עבדים, אזי בשנת החמישים - היובל, יציאתם לחירות, חופש לכל אדם. ב. האדמות או הבתים אשר נמכרו במהלך הזמן ואשר המוכרים לא יכלו לגאול כפי שנקבע בהלכה לכל נכס והמאפיין שלו והדינים שלו, אזי בשנת היובל האדמה שבה אל בעליה המקוריים. כך שישנו איזה שהוא איזון שלא ייווצר מצב שבני אדם מצד אחד יהיו עשירים מאוד, ומצד שני יהיו אנשים מדולדלים שמתדלדלים מנכסיהם אך ורק בשביל קיום ומציאת פרנסה ללא בסיס כלכלי. כך התורה דואגת לשוויון לכל אדם שיהיה לו מינימום כלכלי. אין ספק שזוהי מהפכה, זה אינו דבר רגיל אלא מיוחד במינו, קשה להעביר חוקים כאלה, כי לא כל חברה מוכנה להגיע לכך. ראו גם ראו כשהתחילו בימינו לעורר על "שכר הבכירים", למרות שהיו נימוקים בכדי משקל, מוסריים וכלכליים נגד השכר היותר מידי מופרז לבכירים הולכים זאת לוועדה, ומי יודע כיצד הוועדה תפעל, באיזה מהירות ובאיזה יעילות, כי יש שיקולים כלכליים לכאן או לכאן, אבל שיקולים חברתיים ומוסריים יש ונדחקים לקרן זוית. משום כך כבר לפני אלפי שנים, התורה העלתה דינים אלה המצביעים על תפיסת עולם הומנית - מוסרית, של חברה צודקת ומכבדת כל אדם שבה, ואינה יוצרת מעמדות. זוהי תעודת כבוד שיש לנו תורה כזאת. כמו כן ישנו ציווי נוסף שלא להונות איש

- המרכז העולמי למשפט התורה
- בית מדרש לדיני ממונות
- מכון מש"ה לחקר משנת הרמב"ם
- מכון תורני לחקר מנהגי העדות בישראל
- שיעורי תורה תלמוד תורה וכולל אברכים
- שבתות עיון וירחי כלה
- מפעלים לטיפוח אהבת ישראל וארצו
- קרנות מחקר עדוד וחסד
- ארגון אשת חיל

העלון מוקדש
לרפואתו של
הרב אבשלום עדן יצ"י

לק"י
י אד"ב [תשס"ב] תשל"ח
האבדך החשוב חנניה סלומי נ"י
כנהר שלום
את דף שאלותיך הראשונות לא
מצאתי כעת ונדמה לי שעניתיך
על כולן פרט לאחת.
והנה ברור במה שציניתי
לרמב"ם פ"ה ברכות הל' טו
שדעת רבנו שגם ברכת המזון
היודע צריך לברך לעצמו, זולתי כשנזקק לזמן
שאינו אחד מברך לכולם ועונין אמן וכמ"ש שם
פ"ה הל' ג. ואין סתירה מדברי המאירי כי הוא
מדבר בנזקק לזמן משא"כ [כמה שאין כן] ברכות
ק"ש ותפלה דאף משנזקק זל"ז [זה לזה] במנין אין
היודע יוצא בברכת הש"ץ כמבואר בלשון
הרמב"ם שציניתי שם.
ב. לענין הפרשת המעשרות אין פרי אחד מטמא
כולן במגעו, והפרי הטמא עושה את הנוגע בו שני
לטומאה ואין השני עושה שלישי בחולין, וזה
ההרשון עושה שני בחולין אינו אלא מדרבנן.
כמבואר בטומאת אוכלין פ"ג הל' א. ויש אפשרות
לכמות מרובה שתסיים אשה נדה או בשבעה

נקיים, ואז בנענוע קל טמאים.
ג. לענין שטת הרמב"ם בטלטול בזה"ז [זוהו חסון]
אין שום סתירה בין מה שכתבתי לך לבין מה
שכתבתי להרב עזריה בסיס. ובכולם כתבתי
שלדעת הרמב"ם מועיל התקון לעשרת רשות יחיד
גמורה. ושאלת הערוב שכתבתי להרב עזריה היא
שאלה אחרת לגמרי. ויתכן שגם שאלה זו נפתרת
בפשטות לדעת רבנו, והוא שאין בימינו כת או
קבוצה שאמונתה המוצהרת שהיא מאמינה
בתורה שבכתב וכופרת בתורה שבע"פ כפי שהיו
הצדוקין ואחריהם הקראים ובהם מדבר רבנו,
ולכן לאחר שנתקנו הרחובות מדאורייתא הרי
בעירוב דרבנן יש להניח בסתם כל אדם בחזקתו,
אותם מחללי שבת בפרהסיא הרי הם כגוים,
ואותם שאינם כן הרי הם בחזקת יהודים אלא
שיש מהם בעלי עברות, וישראל בעל עברות
מועיל עמו ערוב. ומה שכתבתי להרב עזריה שיש
לסמוך על הרא"ש הוא אם ימצאו כאלה שאינם
מאמינים בתורה שבע"פ. אבל כאמור אין לנו
כאלה ולכן אפשר לטלטל ע"י התקון והערוב גם
לדעת הרמב"ם.
ד. לענין נטילת ידים נראה ברור כפי הכס"מ וכך
מוכח מלשון רבנו במסכת ידים פ"א הל' א המים

צריכים להרטיב כל היד, ומשמע כל היד כולה
ממש, ועד פרק אצבעות אין שום אדם קורה [א]
לזה כל היד, וכך נהגו אבותינו.
ה. אין צריך לעמוד בשעת הקדוש לא המקדש
ולא השומעים, וכך משמע לשון רבנו בהלכות
סוכה פ"ו הל' יב שרק בסוכות מקדש מעומד כדי
לברך שהחינו אחת, על יו"ט ועל הסוכה. ושעור
מלא לוגמיו כל אדם לפי גדלו. ושעורו באדם
בינוני פחות מרביעית כמ"ש רבנו בפ"ב שביתת
עשור הל' א.
ו. מה שהגרי"א תוקף את הרמב"ם אין זה מחייב
את הרמב"ם ולא את האמת שלו. והדברים הללו
כשתעמיק בהבנת שטת הרמב"ם תבין ותדע.
בכ"ר יוסף קאפח

טוב עין הוא יבורך, ר' חנניה סלומי הי"ו על
שיזכה את הרבים בתשובת מו"ר הגרי"א קאפח.

קוראים נוספים המעוניינים לפרסם תשובות,
מאת מו"ר הגאון ר' יוסף קאפח זצ"ל
מומנים ליצור קשר בטלפון: 054-2443930
או בדוא"ל: orhalichot@gmail.com

הרב יחיאל עטרי יצ"ו

חשבון נפש – מה מכניסים / מה מוציאים?

חודש אלול, חודש הרחמים, זמן של חשבון נפש, בו
נדרש מהיהודי לעצור את המירוץ של החיים השגרתי
ולתבונן על כל מהלך השנה שחלפה וישאל: במה
היטבתי, במה הריעתי ובמה לא נהגתי כשורה. ובמה
אצטרך יותר להעצים את החסד, את היראת שמים,
את לימוד התורה וכו'.
וכאן ברשימה זו נבחר רק שני היבטים, בהם האדם
חייב לעשות לעצמו חשבון נפש: א. מה הכניס לתוך
פיו. ב. מה הוציא מפיו.
מתוך השגרה באלה ובהם קל למעוד, אמרתי אעלה
אותם על הכתב לשוותם נגד עיני ואומרה:
מה הכניסתי לתוך פיו:
האם אני בודק כשרות מוצרי המזון כשאני עורך קניות
בשווקים ובמרכולים?
האם ביררתי האם הכשרות לא מזויפת?
האם בדקתי תעודת הכשר בתוקף של רבנות
מוסמכת?
האם הבשר, העופות, פרגיות וכו' שקניתי הם לא
חלילה פיגולים (ראה ערך בית הנשיא)?
האם הפרשתי תרומות ומעשרות כדי?
האם ביררתי כשהתארחתי במלון/בית הארחה/
מסעדה/אירועים/קייטינג – שיש כשרות, שיש
תעודה בתוקף, שיש משגיח במקום שיוכל לענות על

שאלות?
האם ביררתי אם עשו חליטה לבשר ("לגיבורי כח"
איזהו גיבור...)?
האם בדקתי את היין שהגישו בכל מקום שהוא לא
"אוצר בית דין" ולא "היתר מכירה"?
האם בדקתי את היין לקידוש שהוא לא מבושל, לא
מפוסטר ולא מתובל?
האם בדקתי כשהתארחתי בשבת חתן וכי"ב שמביאים
תבשילים מכל מיני אנשים טובים, שכנים וחברים,
כובנה, חילבה, זחוג, עוגות, פיתות וכו' – האם
הפרישו חלה, האם ניפו את הקמח, האם הירקות ללא
חרקים, האם הפרישו תרומות ומעשרות, האם
התבלינים, הכתניות לא נגועים, האם החומרים של כל
המוצרים כשרים?
האם בדקתי שלא חיממו את התבשילים על הפלטה
כשהיא דולקת בפרט בשבת בבוקר?
האם בדקתי שלא הוסיפו מים בשבת למיחס?
האם הקייטרינג שהביאו לשבת מכיר ויודע ומודרך
כיצד לחמם? כיצד להגיש? או שמה משתמשים בגוי
של שבת שהוא פעמים יהודי?
האם בדקתי/ביררתי את מוצרי היסוד של המוצרים
המוגזרים?

מה הוצאתי מפיו:
האם דיברתי רכילות? האם דיברתי לשון הרע? האם
דיברתי סרה על מאן דהוא? האם דיברתי שלא לצורך
בבית הכנסת? האם פגעתי בחבירי? האם יצרתי בדבריי
סכסוך בין שניים? האם דיברתי דברי סרק והבאיי
האם דיברתי דברי ליצנות? האם התחצפתי למורי/
להורי/לרבותיי? האם שאלתי בשיעור שאלות
קנטרניות? האם זלזלתי/לגלגתי במאן דהוא? האם
שקלתי דבריי בטרם אפצח פי? האם התכוונתי
בתפילתי כליעה ציבור שישמעו את קולי ויגזיזו?
אסיים בדברי רבינו, "ואל תאמר שאין התשובה אלא
מעבירות שיש בהם מעשה, כגון... כשם שצריך אדם
לשוב מאהו, כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו,
ולשוב מהן מן הכסע ומן האיבה ומן הקנאה ומן
התחרות ומן ההיתל ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת
המאכלות וכי"ב. מן הכל צריך לשוב בתשובה", הל'
תשובה, פרק שביעי, הלכה ג.
עד כאן ולא אוסיף, כתבתי למען אפנים בלבי, אצרו
בתודעתך, ואשימה רשימה זו לנגד עיניי כמאמר דוד
המלך ע"ה: "וחטאתי נגדי תמיד". וה' הטוב יכפר בעד.
ניתב כלולו בספר החיים ובספר הזכרון ובספר מחילה
וסליחה וכפרה.

ד"ר ירון סרי יצ"ו

מילת הלב על פי פירוש רס"ג

ידועה היא אמרתם של אותם דורשי רשומות: "ומל ה'
א-להיך את לבבך ואת לבב זרעך" (דב' לו, ו) – ראשי
תיבות אלול. אף שחודש אלול נתקבע אצל ההמון
כחודש הרחמים והסליחות, למילת הלב האמורה
בתורה אין מועד קבוע בלוח השנה. יצוין כי בנוסף
לפסוק הנ"ל נזכר עניין מילת הלב עוד קודם לכן
בפרשת עקב: "ומלת את ערלת לבבכם" (דב' י, טז).
לשני המקראות משותף הדימוי של מילת לב אנוש,
ברם יש ביניהם שוני: בראשון מל' את לב האדם
("ומל ה' א-להיך"); בשני מצווה האדם למול את עצמו
("ומלת את ערלת לבבכם"). מעניינת מאוד היא
פרשנותו של רב סעדיה גאון לשני הפסוקים הללו.
"ומלת את ערלת לבבכם וערפכם לא-תקשו עוד" –
'פאזילו גש קלובכם וקראבכם את תצעבוהא אבדא'.
ר"י קאפח תרגם: "הקסירו את מחשבות האון מלבכם
ואת ערפכם אל תקשו לעולם", רוצה לומר, ערלת הלב
היא מחשבות רוע או רשעות. מילת המפתח להבנת
פירוש רס"ג היא המילה 'גש' שהוראתה הבסיסית
בערבית היא רמאות וזיוף או בהשאלה, אדם שאין
תוכו כבדו. הוראה נוספת למילה 'גש' היא טינה או
איבה. כפי הנראה על כך הסתמך ר"י קאפח כשתרגם
את הצירוף "ערלת הלב", דהיינו, השנאה או הרוע
שבלב.

"ומל ה' א-להיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את
ה' א-להיך בכל-לבבך ובכל-נפשך למען חייתך" – וישרח
אללה רבך צדק וצדק וצדק נסלך לתבך אללה רבך בכל
קלבך וכל נפסך לכו תחיא. ר"י קאפח תרגם: 'ה' א-
להיך ירחיב ויכשיר את לבבך ואת לבב זרעך כדי
שתאהב את ה' א-להיך בכל לבבך ובכל נפשך למען
תחיה'. תרגום זה תואם להפליא את ההקשר, אולם
אינו משקף את מלוא המשמעות של המקור הערבי.
הביטוי 'שך אלצדך' מקורו אסלאמי: הפרק 94-
בקרן קריו 'סורת אלשך', 'סורת אלאנשך' או
סתם 'סורת אלם נשך' על שם הפסוק הפותח אותה
– 'אלם נשך לך צדך'. פרק זה מכיל 8 פסוקים ועל
פי אמונתם יש בקריאתו כמה סגולות: בראש
ובראשונה הוא מהווה אצלם מעין 'תפילה על הפרנסה'
וכן לשלימה מפני אויבים ולמי שמתעתד לעמוד לפני
מלכים. ההוראה הבסיסית של השורש 'שך' בערבית
היא לחתוך או לנתח ומכאן קריו תחום הכיורוגיה
בערבית 'שחיר' והרופא המנתח – 'משחך'. פירוש
המילה 'צדך' הוא חזק ולעתים בהשאלה כך גם ייקרא
הלב. לפיכך יש לתרגם את הביטוי 'שך אלצדך' –
ניתוח החזה או הלב. מדובר באירוע שקרה לנביא
האסלאם בעודו מתנמנם: נחלה לו מלאך אשר ניתח
אותו; הוא פתח פתח גאור הלב, הוציא את לבו,

סיהרו במים זכים והשיבו למקומו. הסמליות שיש
בפתיחת גופו ובהוצאת הלב היא למעשה פתיחת לבו
לדבר רוחני או שכלי – בדומה לתרגומו של ר"י קאפח:
הרחבת הלב והכשרתו לעניין מסוים.
מעניין לעניין באותו עניין: על הנביא עמוס נאמר
שהיה 'בולס שקמים' (עמ' ז, יד). וכך פירש רב האי
גאון, אחרון גאוני בבל (נפטר בשנת 1038): 'תשריך
אלג'מיו והי צנאעה משהורה פי אלשאם' [=חיתוך
השקמים והיא מלאכה ידועה בארץ-ישראל]. על ידי
פעולת ניתוח או חיתוך עדין – בליסה – מקדימות
הפגות (יפוח השקמה) להבשיל, הן גדלות במידה ניכרת
ונעשות מתוקות יותר. כמו כן מונע תהליך זה את
התפתחותם של עפצים, צרעות וחולים המאכלסים
אותן בדרך כלל.
עוד על פעולת הבליסה, ראה ספרנו: זהר עמר וירון
סרי, ארץ-ישראל על-פי תיאורו של אלתמימי – רופא
ירושלמי בן המאה העשירית, ירושלים תשס"ד

הרב ד"ר חננאל סרי יצ"י

בחיבות הלימוד המתון

המוקד מצורת למידה זו באומרים: "כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר" (סנהדרין טז,א). הלימוד המתון מקנה ללומד היכרות עמוקה עם הסוגיה הנלמדת, ובהדרגה דברים שהיו מעבר ליכולת השגתו, הופכים לאפשריים (מו"נ א, לא). שוב באמצעות השוואה לשאר כוחות הגוף נוכל ללמוד כיצד לפעול בצורה נכונה. כשם שיכולת גופנית יכולה להשתפר על ידי אימון, ותנועות מסויכות יכולות בהדרגה להיכרש, כך גם מושגים מופשטים מורכבים ומסובכים יכולים להפוך לפשוטים וטבעיים כאשר אדם חוזר ומתנסה בהם. ארבעה נכנסו לפרדס - לתחום העיון העמוק ביותר של מחשבת ישראל, (ראה הלכות יסודי התורה סוף פרק ד') - ומתוכם רק רבי עקיבה הצליח לצאת בשלום. יש מקום להניח ששיטת הלימוד שהציג רבי עקיבה במסכת אבות היא שהביאה אותו להצלחה זו (מו"נ ג, יג): "רבי עקיבא אומר: שחוק ונקלות ראש מרגילין לערנה. מפרקת, סגל לתורה. מעשרות, סגל לעשר. נדרים, סגל לפרישות. סגל לחכמה, שתיקה". עיקר הדגשתו של רבי עקיבה היא שהאדם מועד לנפילה, ולכן בכל תחום, חשוב שהוא ידע להציב לעצמו סייגים. אלו ימנעו את נפילתו, וגם אם ייפול, הוא יוכל לעצור, להתייצב, ולאחר מכן לשוב ולעלות על הדרך למטרה שהציב לעצמו. סייגים נתפסים כהגבלות המצמצמות את מרחב פעילות האדם, אולם כפי שראינו, במציאות הם אלה המאפשרים התקדמות בטווח ועקבית שמביאה את האדם להישגים אמתיים.

הלאה. וכך גם קורה לשכלו של האדם גם הוא יכול להיפגע ולהשתבש כאשר הוא בא במאמץ מחשבתי גדול. לפעמים מורגשת תשישות, ואז אם מתעקש אדם להבין תחום שגבוה או עמוק מדי מיכולת השגתו, הוא עשוי להגיע למשבר שלעיתים מתבטא באכזבה גדולה ופעמים רבות אף ברצון להתריס ולעשות מעשים להכעיס. התופעה שהרמב"ם הצביע עליה שכיחה ומוכרת גם היום. הרצון הפתאומי להסתער על נושא כלשהו ולברר אותו לאלתר, לחפש תשובות ולדרוש הסברים מספקים על רגל אחת, גורם לכך שאם אין משיגים תוצאה מיידית, לעתים מגיעים למסקנה החלטית חפוזה שפוסלת את כל הכיוון הקודם. התופעה נפוצה במיוחד בדורנו שלא מורגל בהתאפקות ובאורך רוח. בתרבות הרווחת היום, כל דבר חייב להיות זמין ומיידי, ומי שדורש זמן המתנה - מאבד לקוחות. אבל בחיים האמתיים, המתניות מנצחת. מו"ר הרב קאפח חנן תמיד בשיעוריו למתניות; חזר על הפרק פעם נוספת, ואם לא הבנת אל תיפול רוחך, אולי בסיבוב הלימוד הבא, כשנגיע לפרק זה תהיה כבר בשל להבין, והיו בידך חוכמות נוספות הנדרשות להבנת פרק זה. הדברים היו נכונים והודגשו גם בלימודי התלמוד בבית מדרשו. הקריאה הראשונה של הסוגיה נעשתה בצורה שטחית ומהירה, ורק לאחר נעשתה קריאה מתונה מלווה בשאלות ובבירורים, ואם נותרה הסוגיה עדיין לא בהירה דיה היו חוזרים עליה שוב ושוב. חכמינו במקומות רבים הדגישו את חשיבות החזרה על הלימוד ואת הרווח

אחת המעלות של אנשים חכמים היא הכרת גבולות יכולתם. המודעות שאדם רוכש לדברים שאינם בהישג ידו או בהישג אישיותו, לעתים אף במחיר של ניסיונות כואבים, היא מעלה גדולה. מאמצים מרובים הגובלים בתסכולים, יכול אדם לחסוך לעצמו אם הוא מברר תחילה אילו דברים יש ביכולתו להשיג. הדמיון משלה את האדם שיש ביכולתו להשיג כל שירצה. לעומת זאת, השכל יכול למתן אותו ולהראות לו תמונה נכונה יותר של האפשרויות הקיימות, של האפשרויות שדורשות הכשרה תחילה, ושל כאלו שהן אשליה בלבד. אמנם יש אנשים שהצלחיה להגיע להישגים שאיש לא האמין שהם יוכלו להשיגם. אולם חוסר אמונת הסובבים במקרים אלו נבע מדעה קדומה או מהעדר תקדימים להישג מעין זה, ולא מחוסר אפשרות אמתי להשיג הישגים אלו.

הרמב"ם (מורה הנבוכים א, לב) הוסיף משל ידוע שרווח אצל הפילוסופים, ולפיו מי שמנסה ללמוד תחומים שאינם מסוגל להם, יכול אף לאבד חלק מיכולתו המקורית, מכיוון שהשכל האנושי אינו שונה משאר חלקי הגוף. מאחר שכל האיברים עשויים מחומר, יש להם מגבלת מאמץ, ואם עוברים אותה יכול האיבר להיפגע. לדוגמה: שריר שמעמיסים עליו מאמץ מוגזם יכול להיקרע, עצם יכולה להיסדק או להישבר, גם עין שנחשפת לאור חזק כאור השמש יכולה להיפגע ולא תוכל לתפקד לאחר מכן כראוי, וכן

הרב אבשלום עדן יצ"י

והכינו את אשר יביאו

שהם באמת הכנה לימים הנוראים, ולפי מידת הכנה זו - הנפש מתעוררת ומתרוממת לקראת הימים הנוראים האלה שהם ימי הוד של קדושה ותפילה. וחכמי ישראל התנגדו לאדישות ולא אכפתיות. התכונות שהיווה בן תימא מפרט במשנה באבות (פ"ה ה"ח) "היו עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגיבור כארי", מטרתן להוציא את היהודי מאדישותו ולעוררו לעשות רצון אביו שבשמיים. אמנם חיי האדם מורכבים משני גורמים המבטיחים את קיומו, הגוף והנשמה, ושניהם חיוניים מאוד, אי אפשר להתקיים בלעדיו, ולכן יש צורך לדאוג על איזון הכוחות בין שני השותפים. אמנם המציאות המעשית של חיי היום יום היא שהאדם משקיע את כל מרצו ויזומתו לערכים חומריים כלכליים, אם מתוך הכרח חיוני להתפרנס או לבסס את מעמדו הכלכלי, וכל זה גוזל את רוב זמנו, ולכן צריך האדם להתעורר על מנת להחזיר את האיזון ביניהם. "לא על הלחם לבדו יחיה האדם" ולמטרה זו ניתנו ימי אלול לסייע לאדם למעט בצרכי החומר ולהקדיש מעט יותר לצרכי הרוח שהם המבטיחים את חיי הנצח.

ויגמור בלבו שלא יעשה עוד. החרטה כיצד? יבין בלבבו כי רע וזרעו את ה' וישים אל לבו כי יש עונש ונקם ושלם על העוון ויתחרט על מעשיו הרעים. והוידי הוא שיתוודה בפיו ויאמר "חטאתי וכזאת וכזאת עשיתי והרי ינחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה". בראש חודש אלול, התחולל המפנה בלבו של האדם, מאחרי עם כל שגיאותיו, ומלפניו העתיד עם האפשרות להתחיל בחיים חדשים. ראש השנה מהווה את הגשר של המעבר מן העבר אל העתיד בתנאי שאינך מעביר את העבר עם שגיאותיו אל העתיד וממשיך בשגרת החיים הרגילה כפי שהיה בעבר. אלא זו דרך חדשה עם נקיות הדעת ומחשבה לשינוי דרך בפועל. חכמי ישראל הכירו את נפש האדם, ולפי מידת ההכנה שלו לקיום מצווה - סימן שנפשו עדינה ויודע להעריך את המצווה כראוי. שמאי הזקן לא היה יכול להסתפק בהכנה מערב שבת לשבת אלא מחד בשבת לשבת. גדולה ההכנה של מאורי ישראל לכל דבר מצווה, ואם בהכנה למצווה עסקין, קל וחומר ביחס לתשובה על אחת כמה וכמה. ולכן תקנו חז"ל את ימי הסליחות למשך חודש ימים

אלול הוא החודש האחרון בחודשי השנה לפני ראש השנה, שהוא יום הדין לכל באי עולם. לפיכך נקבע החודש הזה לתשובה ובו מרבית באמירת סליחות ותחנונים לפני ה'. שתי מטרות לתפילות אלה בבחינת שתיים שהן אחת הואיל והן משלימות זו את זו. המטרה הראשונה - התכוננות והכנה ליום הדין, והשנייה - התעוררות נפשית והתרוממות הנפש. הראשונה והיא ההתכוננות, היות וכל דבר בחיים צריך הכנה, הנביא עמוס (ד' י"ב) מכריז ברבים "הכון לקראת א-לוהיך ישראל". אי אפשר להגיע ליום הדין בפתאומיות. צריך הכנה בבחינת "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו". התקן עצמך בפרוזוד כדי שתכנס לטרקלין. וכדי להיכנס לטרקלין צריך הכנה בפרוזוד. אלול משמעות התבוננות, חיפוש וחיטוט כמו שנאמר "ויתורו את הארץ" ואלילו ית ארעא, שכן הוא עניינו של חודש זה, התבוננות הלב על כל מעשי השנה לחפש ולגבור בשגיאות העבר ולשוב אל ה'. שלושה הם עיקרי התשובה כמובאים בהלכות תשובה להרמב"ם. (א. עזיבת החטא. ב. חרטה. ג. וידוי. עזיבת החטא כיצד? שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו

בית הלוי ברכו את ה'

ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל ברכות למשפחות הדגולות

למור"ה רה"ג רצון ערוסי יצ"י

ולנ"ב הרבנית שרה מנב"ת

באירוסים נכדתם יעלת חן מנב"ת

בת הרב חיים בן רבי יוסף שאלתיאל הי"ד

רב מלון דן י"ם

ולנו"ב סגלית מנב"ת

עם הבחור החשוב אבי"ת נ"י

בן הרב משולם בן רבי יהיא נהדי הי"ד

השר לחברה ומורשת ישראל

ולנו"ב רבקה מנב"ת

יהי רצון ויתקיים בכס בורא עולם בקנין, ישלים זה הבנין

מאחלים

מערכת אור הליכות

ברכות לידידינו

למשפחה הדגולה

הרב ליאור חמדי

ונו"ב גילה הי"ד

בהיכנס בנכס היקר

ישראל נ"י

בעול נועם תורה ומצוות

תזכו ויתקיים בו

"אשר יך ישראל מי כמוך"

"ישראל אשר בך אתפאר"

מאחלים

מערכת אור הליכות

לידידינו איש רב פעלים

המסור יומם ולילה להקמת "בית הליכות"

ר' עזרא ערוסי הי"ד

ברכות לרגל כניסת נכדך

עמית נ"י

בעול נועם תורה ומצוות

בן שי וטלי לוי

יזכו הסבים וההורים ויתקיים בכס

אשרי-איש, ירא את-ה';

במצותיו, חפץ מאוד.

גיבור בארץ, יהיה זרעו; דור ישרים יבורך.

הון-ועושר בביתו; וצדקתו, עומדת לעד.

מאחלים

מערכת אור הליכות

וכך יבינו את התורה יותר טוב, כי שניהם (התורה והחכמות) מגיעים ממקור אחד - הקב"ה, ולא למדו רק לצרכי פרנסה אלא לשם הדיעה, וזה לא נחשב בעיניהם כביטול תורה כלל. והשאלה היא, מה נשתנה בדורותינו שגם גדולי הדור וגם פשוטי העם (שומרי המצוות) לא לומדים דבר מלבד התורה?

ת: לא ידוע לי שיש היום חוגים חרדים שאינם מלמדים גם לימודי חול. השאלה היא ההיפך. ולתופעת ההתנגדות החרדית ללימודי חול בהיקף רחב יש שיקולים אמוניים וערכיים, אבל אין ספק שגם התפיסה הבסיסית המובילה היום, היא מרכזיות של התורה, כשהיא לעצמה. כי כולם מודים במרכזיות התורה, אלא שיש שסברו שחכמת התורה תתבאר ותתגלה בעוצמה יותר גדולה ויותר אמתית ע"י הסתייעות בחכמות כלליות, ויש שחולקים על כך.

ש: שמעתי את השיעור היומי של מ"ר אודות קריעה על הגר"ש אלישיב זצ"ל. האם בגלל שלא נהגו, נבטל הלכה של רבנו? הרי לפי רבנו, יש לקרוע על כל אדם כשר. מאחר ואחרים לא קורעים, היא מרכזית לן מה אחרים נוהגים? האם מכיון שאחרים לא נוהגים בחליטה, נבטל חליטה ולא נקפיד במשתאות וסעודות גדולות? ולצערי, לא ירדתי לסוף דעתו של מ"ר. אני למד הרמב"ם כי יש לקרוע על אדם כשר, מזה למדתי שיש לקרוע על סבי שנפטר (אחד מהם) וכי"ב.

ת: מבחינה עקרונית אתה צודק. אולם דומה, שבדיני אבל, יש למנהג תחולה גדולה יותר ואדגים כדלקמן: הפיכת המיטות, מילא בתמן, המציאות היתה שונה, לא כן בארץ. ובכ"ז אין נוהגים כן. ישיבת המנחמים על הארץ עם האבלים, ובכ"ז אין נוהגים כן. מעמדות ומושבות. ברכת האבלים ועוד. ולמרות כל האמור לעיל, היתר רשאי לקרוע על סבך, שאתה מעיד שהיה אדם כשר. אבל לענ"ד דרושה הצטנעות ולא בולטות, מחשש יוהרא. שאם לא כן, רבים שהם יודעי ספר ויראי ה', שאינם נוהגים כן, ייחשבו לידך כמי שהם אינם נוהגים כהלכה.

ש: הנכנס לבית שכור ויש שם מזוזה שנראית על פניו כשרה (בית חדש יחסית, ובפנים הקלף מנוילן) - האם יש צורך לבדקה? ההנחה היא שאי-אפשר לדעת מי כתב את הקלף. שנית, כאשר אדם יוצא מדירה שכורה, וקיים סיכוי מסוים כי גוי יכנס במקומו - האם עליו להסיר מזוזות שהוא הוסיף בעצמו (כלומר לא היו שם קודם), או שעליו להשאירם?

ת: 1. מה פירוש "הקלף מנוילן", אם הכוונה קלף עטוף בניילון, מה בכך. ויש להניח שהמזוזה כשרה. אלא אם כן נתגלתה ריעותא, ואז אין לסמוך על החזקה, וייתכנו לבדקה. 2. אתה מתכוון שקיים סיכון (לא סיכון), כי גוי יכנס במקומו. אם יש חשש כזה, עליו לעקור את המזוזה, ואם אין ממש, אינו עוקר. אלא אם כן הנרתק יקר לו, ומשעה שעוקר המזוזה, בגלל הנרתק, שוב כבר אינו חייב לקבעה מחדש.

שאכן רבינו ניסה לעשות מעין "סינתזה" בין תורת ישראל לפילוסופיה היוונית, חשבתי לשמוע את דעת הרב בנימין.

ד: אני וחברים שלי מהישיבה שלחנו שאלות באתר נצח ישראל ולא נענו, לתשומת הרב.

ת: א. אינו היחיד. יש גדולי עולם מתירים. היתר הלכתי בעניין איסור היתר, ולהבדיל מדיני ממונות, אינו נשען רק על הגיון, אלא על חוקי ה', כפי שכל מורה הוראה מבין אותם, בכוסר וביסור.

ב: גם אם חיברו שירי חשק, מי אמר ששרו אותם? וגם אם יוכח ששרו אותם, אין לסמוך על כל אחד מהתיר. אשר לשימוש בשירי חשק כדרך של משל ומשל, אכן יש להימנע מכך ככל האפשר, ויש גם לקבוע גבולות לכך, כי לא כל מוחא סביל דא. לבד מכתבי הקודש, כמו שיר השירים וכי"ב, שנאמרו ברוח הקודש.

ג: ראשית, יש אומרים שתלמיד כתב אותה התבטאות ולא הגר"א. שנית, יש לשאול מה הרמב"ם העניק ושבנעקים היה מגיב על אותה התבטאות, אמרה מי שאמרה.

ד: לא ידוע לי. מה שמגשים לי, אני משיב, אלא א"כ יש נאבדים לי טופסי שאלות, בגלל שיש פניות רבות בכל יום, מאתר נצח ישראל ומאתר מורשת ועוד.

ש: ראיתי ב"חזון עובדיה" שגם השוחה בים ניכלל בהגדרת יורדי הים, לענין ברכת "הגומל". שאלתי: האם ידוע לרב שזה מקובל על כולם, ושאל, אזי האם נקטין סב"ל (ספק ברכות להקל)?

ת: הרי בחזון עובדיה, ברכות, עמ' שסג, מרן הגר"ע יוסף כתב, "ודלא כמ"ש בספר הליכות שלמה (עמוד רעז בדבר הלכה)". אחרי בקשת המחילה ממרן, דומה שיש לסייג הלכה זו, כי כמו שהולכי דרכים ומדברות מברכים הגומל רק כשהם מתנתקים מן הישוב שיצאו ממנו ויוצאים לדרך, שבחלק ממנה אין ישובים סמוכים, ורק בנסיבות כאלה, כשיגיעו לישוב, מברכים הגומל, כך יורדי ימים, בין בספינות, בין ביאכטות, בין בשחייה, בין דיגים, כל שהגיעו ללב ים, דהיינו שכבר אינם סמוכים לישוב ממנו הפליגו או שחזו, ואינם סמוכים לישוב אחר, הרי לכשיחזרו, ויגיעו לחוף מבטחים, יברכו הגומל. אבל כל שהם מפליגים, שטים או שוחים, והם סמוכים לישובים, ורואים את הישובים, והם בטוח שיכולים להגיע אליהם, בהפלגה או בשחייה, אין לברך הגומל.

אשר לספק ברכות להקל, הכלל הוא, שכל שאדם מברך על פי הוראת רבו, גם כשיש חולקים על רבו, הוא אינו מברך ברכה לבטלה.

ש: כבוד הרב, יש דבר שבתור בחור ישיבה מטריד אותי כבר הרבה זמן. כשקוראים על גדולי ישראל מלפני 200 שנה ויותר, מגלים שרוב רובם היו בקיאים מאד בחכמות חיצוניות, והיו מהם ענקים כהרמב"ם, המהר"ל, הגר"א ועוד שלא היתה חכמה בעולם (בזמנם) שלא היו בקיאים בה! והם אף עודדו את תלמידיהם ללמוד אותם כדי שיהיו כרקחות לתורה,

ש: האם ראוי לשמוע הקלטה של מנגינות שנוגנו על ידי נגנים גויים או הולחנו על ידם? והאם לנגן ישראלי מותר או ראוי לנגן מנגינות כאלה? הרי המוזיקה באה מהנפש שלהם וזה יכול לטמא את נפש הישראלי השומע. (הצורך הוא בזמן עבודה או למנוחה בין לימוד ללימוד).

ת: לא המלחין קובע, אלא הלחן. אם הלחן מעדן את הנפש, או מטמטם אותה. כשם שגם בשירה לא השפה ולא הזמר הם העיקר, אלא התוכן. אם התוכן פסול, כגון תועבה, אלימות, ליצנות, הרי שהשיר פסול, וכל שכן אם הדיש שר שירים פסולים, שהוא מחלל שם ה'. ואם התוכן חיובי, הרי גם השיר בשפה זרה או שזמר גוי שר אותה, השיר כשר. זו שיטת רבינו.

ש: האם השומרונים החיים בהר גריזים או בחולון התגייסו לחלל מעם ישראל? אי"ה כאשר תגיע הגאולה הם ייגאלו ביחד עם שאר עם ישראל? מדוע נוצרה ההפרדה הזו? במה הם שונים מאיתנו?

ת: 1. דינם הם כגויים לכל דבר. 2. בראשיתם הם התגייסו לחלל מעם ישראל? אי"ה כאשר תגיע במהלך הזמן הם היו עוינים לירושלים ולמקדש, והלשינו והסיתו כנגד היהודים אצל השלטונות הגויים. והם כופרים לא רק בתורה שבעל פה, אלא גם בתנ"ך, חוץ מיהושע, שלא נזכרה בו ירושלים. 4. לעתיד לבוא כל מי שיתגייר גיור אמת, יתקבל בקהל ישראל.

ש: קרובת משפחה שלי אינה שומרת תורה ומצוות. היא הלכה לקבל ברכה מרב שהגיע מארה"ב. היו במעמד הרבה אנשים, גם כאלה שבאו לקבל ברכה. הגיע תורה, והיא ניגשה. הרב אמר לה להגיד: אני מבטיחה לשמור שבת. היא ענתה אני מבטיחה. האמירה שלה לא לוותה במחשבה קודמת לביצוע שמירת השבת. האם זה נחשב כנדר? האם התרת נדרים ביו"כ תתיר אותו? היא מרגישה לא מוכנה עדיין לכך, מה עליה לעשות?

ת: היא חייבת בשמירת שבת גם בלי הבטחה זו, וכל שכן עם הבטחה זו. ואין להתיר הבטחה זו, כי נדר גדול נדרה לא-לוקי ישראל לשמור שבת.

ש: א. איך מהר"ק התיר לנשים נשואות פיאה נכרית במקום כיסוי ראש? שהרי זה עוקר את כל סיבת המצווה! ואם היה מדובר ברב אחר שהתיר ע"י פלפולי סרק בפוסקים - החרשתי, אבל זה לא מתאים לתלמידי הרמב"ם שהולכים לפי ההגיון.

ב: מדוע אסור לשיר ולשמוע שירי עגבים שידוע שבזמן תור הזהב של ספרד היו מגדולי ישראל שחיברו שירי חשק? ואף אם נאמר שדיברו במשל (מה שלא מסתבר), למה שידברו במשלים מאוסים לאוזן הדתית רק בשביל נמשל?

ג: בוודאי ידוע לרב שנאנתו של הגר"א לפילוסופיה, דבר שהביא אותו לדבר בחיפופות גם על רבינו ולקרוא עליו את הפסוק "הטתו ברוב לקחה", ואני בוודאי לא מבקש מהרב שיכריע בין דעותיהם של גדולי ישראל כהגאון והרמב"ם, אבל כיון שגם החוקרים סבורים

נא לשמור על קדושת הגיליון

★

אין לקרוא בסמן תפילה וקריאת התורה

★

שבת שלום ומבורך

הליכות טוהר הבית

הדרכת כלות ובניין התא המשפחתי

אשת חיל - 03-5340766

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה | המרכז העולמי למשפט התורה

אנו שמחים להודיע על קיום "שבת עיון" בהסתתמות:

הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

רבה של קריית אנו הרב מנחם מנחם ה"ה ישראל וז"ל הליכות עם ישראל

בהנהיית: הרב אבשלום עדן יצ"ו

שבת "עיון"

שתתקיים א"ה

מיום חמישי ועד מוצש"ק פרשת "כי תבוא"

בתאריך י"ז כ"א אלול תשע"ב (6-8.12)

במלון "סבינוי הגליל" ביסוד המעלה

המשקיף על הנוף המרהיב של הצפון במסגרת ראש פינה ויטור המעלה

✓ תוכנית תורנית עשירה ומגוונת

✓ טבר נלאט בהכשר הרב מחמד

המחיר למסר בחדר זוגי: חמישי - שבת: 690 ₪ ישי - שבת: 425 ₪

ניתן לשלם ב-3 תשלומים בבריסט אשדא, מספר המקומות מוגבל - מהרו להישלם !!!

לפרטים והרשמה ב - ☎ דינאל - 054-7260002, 054-6729040

אור ההליכות

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קריית אנו ת.ד. 211, 55100

עורך ראשי: יוסף פרחי

עורכי משנה: נתנאל חמודי, שמואל חמודי

חברי המערכת: הרב צפניה ערוסי, אבי חמודי, אביעד רצהבי

טל: 03-5340819 פקס: 03-5343658

דוא"ל: orhalichot@gmail.com

מספר המערכת של העלון בספרייה הלאומית: 2789255

כתובת לתרומות להמשך הפצת העלון: ת.ד. 5042 נתניה

לידידיו הרב עקיבא ואסי יצחקי הי"ו

להורים ולכל האבלים היקרים

כוס תנחומים בהסתלק האח, הבן, הבעל והסבא היקר

ר' ינון יצחקי ע"ה

איש מופת ירא ה',

אשר נקמל בתאונת דרכים,

בדמי ימיו, ועלה בסערה השמימה.

ה' ינחם את כל האבלים נחמה שלמה

ולא תוסיפו לדאבה עוד.

תוצב"ה

המעוניינים לקבל את העלון

במייל: orhalichot@gmail.com